

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelad i Stockholm den 12 mars 2018

Mål nr

Ö 1417-17

PARTER

Klagande

Kriminalvården
601 80 Norrköping

Motpart

KB

Ombud och offentligt biträde: Advokat NP

SAKEN

Överförande av fängelsestraff enligt lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts beslut 2017-02-28 i mål ÖÄ 9885-16

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen ändrar hovrättens beslut på så sätt att Hovrätten för Västra Sveriges dom den 12 juli 2012, tillsammans med intyg, ska översändas till Lettland för erkännande och verkställighet.

NP ska få ersättning av allmänna medel för biträdet åt KB i Högsta domstolen med 5 871 kr. Av beloppet avser 4 697 kr arbete och 1 174 kr mervärdesskatt. Denna kostnad ska stanna på staten.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

Kriminalvården har yrkat att Högsta domstolen ska besluta att översända Hovrätten för Västra Sveriges dom den 12 juli 2012, tillsammans med intyg, till Lettland för erkännande och verkställighet.

KB har motsatt sig Kriminalvårdens yrkande.

SKÄL

Bakgrund

1. KB dömdes den 12 juli 2012 av Hovrätten för Västra Sverige för bl.a. grovt narkotikabrott till fängelse i tio år. Tidigare villkorligt medgiven frihet om ett år, nio månader och tjugonio dagar förklarades förverkad. Det beslutades vidare att han skulle utvisas ur riket och förbjudas att återvända hit. Tidigaste dag för villkorlig frigivning är den 9 september 2019 och fängelsestraffet är till fullo verkställt den 19 augusti 2023.

2. Kriminalvården beslutade den 21 juni 2016 att hovrättens dom, tillsammans med intyg, skulle översändas till Lettland för erkännande och verkställighet enligt lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen (europeiska verkställighetslagen). Som skäl anfördes att KB är medborgare i Lettland och avtjänar fängelsestraff i Sverige. Han ska enligt domen utvisas ur Sverige och det har inte framkommit något hinder mot att verkställa utvisningen till Lettland. KBs sociala återanpassning underlättas av att verkställigheten fortsättningsvis sker i Lettland och överförandet bedöms i övrigt som lämpligt.
3. Tingsrätten fastställde Kriminalvårdens beslut.
4. Hovrätten har upphävt Kriminalvårdens beslut. Den faktiska fängelsetiden vid ett överförande av straffverkställigheten till Lettland riskerar att bli tre år, elva månader och tio dagar längre. En sådan markant längre fängelsetid innebär enligt hovrätten att ett överförande av verkställigheten skulle komma i konflikt med artikel 5 i Europakonventionen, varför det inte är lämpligt att översända domen till Lettland för erkännande och verkställighet.
5. Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd när det gäller frågan om de skillnader i verkställighetsregler som kan finnas mellan Sverige och Lettland utgör hinder mot att till Lettland överföra verkställigheten av det fängelsestraff som KB ådömts. Domstolen har därefter förklarat att de skillnader i verkställighetsregler som kan finnas inte utgör hinder mot att överföra straffverkställigheten. Högsta domstolen har sedan meddelat prövningstillstånd även i resterande delar av målet.
6. Högsta domstolen ska nu pröva om det även i övrigt finns förutsättningar för att översända Hovrätten för Västra Sveriges dom till Lettland för erkännande och verkställighet.

Medgivande eller samtycke krävs inte

7. Huvudregeln i europeiska verkställighetslagen är att översändande av en dom för erkännande och verkställighet förutsätter ett medgivande från den andra medlemsstaten och ett samtycke från den dömde (se 2 kap. 1 § första stycket 2 i förening med 2 kap. 2 § första stycket och 2 kap. 3 § första stycket).
8. Varken medgivande eller samtycke krävs dock i det fall där den dömde är medborgare i den andra staten och efter verkställigheten av påföljden kommer att utvisas dit till följd av ett i domen meddelat beslut om utvisning enligt 8 a kap. utlänningslagen, 2005:716 (se 2 kap. 2 § andra stycket 2 och 3 § andra stycket 2 europeiska verkställighetslagen).
9. När en domstol beslutar om utvisning enligt 8 a kap. utlänningslagen anges i beslutet inte till vilket land utvisning ska ske. Detta bestäms normalt mot slutet av verkställigheten med tillämpning av 12 kap. 4 §. I den paragrafen anges att utläningen ska sändas till sitt hemland eller, om möjligt, till det land från vilket utläningen kom till Sverige. Med hemland avses i första hand det land i vilket personen är medborgare (se ”Straffverkställigheten i Polen” NJA 2017 s. 300 p. 12 och Gerhard Wikrén och Håkan Sandesjö, Utlänningslagen med kommentarer, 10 uppl. 2014, s. 593).
10. Som framgår av ”Straffverkställigheten i Polen” bör bestämmelserna i europeiska verkställighetslagen om undantag från medgivande och samtycke kunna tillämpas när det föreligger en stark anknytning till medborgarskapslandet och det saknas särskilda skäl att tro att utvisning kommer att ske till en annan stat (se p. 13 i rättsfallet).

11. KB har en stark anknytning till Lettland och det har inte framkommit något som talar för att utvisning inte kommer att ske dit. Förutsättningar har därför förelegat att besluta om översändande utan inhämtande av medgivande respektive samtycke.

Kravet på att den dömdes sociala återanpassning underlättas är uppfyllt

12. Vid bedömningen av om ett överförande av straffverkställigheten underlättar den dömdes sociala återanpassning ska en helhetsbedömning göras av samtliga relevanta omständigheter avseende den dömdes anknytning till Sverige respektive den andra medlemsstaten. Faktorer som medborgarskap, bosättningstid i staterna samt nuvarande bostads-, familje- och arbetsförhållanden har särskild relevans. Om den dömda är medborgare i och ska utvisas till den andra medlemsstaten, finns en stark presumtion för att den sociala återanpassningen sker bäst i den staten. (Se ”Straffverkställigheten i Polen” p. 15 och prop. 2014/15:29 s. 68 f. och 174 ff.)

13. En annan omständighet av betydelse för bedömningen är den dömdes inställning. I de fall den dömda samtycker till att verkställigheten överförs utgör detta en stark indikation på att återanpassningen underlättas. I de fall den dömda motsätter sig att verkställigheten överförs, men en dom ändå kan sändas över med stöd av 2 kap. 3 § andra stycket europeiska verkställighetslagen, är utgångspunkten att ett överförande av verkställigheten ändå underlättar den dömdes sociala återanpassning med hänsyn till de specifika omständigheter som avses i bestämmelsen. (Se ”Straffverkställigheten i Polen” och a. prop. s. 175.)

14. Som framgår av ”Straffverkställigheten i Polen” är kravet på att den sociala återanpassningen underlättas av sådan karaktär att det måste bli fråga

om en bedömning av situationen utifrån omständigheterna i det specifika fallet (se p. 17 i rättsfallet).

15. KB är medborgare och född och uppvuxen i Lettland tillsammans med sina föräldrar och en bror. Han har en dotter i Litauen som är född 2012, men han har ingen kontakt med sin dotter eller hennes mamma. KB saknar anknytning till Sverige och ska enligt domen utvisas härifrån.

16. Också med beaktande av att KB motsätter sig ett överförande till Lettland måste utgångspunkten därför vara att hans sociala återanpassning underlättas vid ett överförande av verkställigheten från Sverige till Lettland.

Det är även i övrigt lämpligt att översända domen

17. För att en dom ska få översändas till en annan medlemsstat förutsätts, enligt 2 kap. 1 § första stycket 4 europeiska verkställighetslagen, att det också i övrigt är lämpligt. Vid den bedömningen kan beaktas bl.a. anstaltsförhållandena i den andra medlemsstaten (se ”Straffverkställigheten i Polen” p. 26 och a. prop. s. 70 ff.).

18. KB har gjort gällande att ett överförande är olämpligt då anstalterna i Lettland saknar möjlighet att ge adekvat och nödvändig vård för hans hepatit C samt hans neuropsykiatriska diagnoser.

19. Av artikel 3 i Europakonventionen framgår att ingen får utsättas för tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Om anstaltsförhållandena är sådana att ett överförande skulle strida mot artikel 3 är ett överförande uppenbarligen olämpligt. Inom ramen för samarbetet inom EU är det dock en utgångspunkt att anstaltsförhållandena är sådana att ett överförande av straffverkställigheten inte kommer att stå i strid med artikel 3.

Anstaltsförhållandena är därför inte en omständighet som medför att ett överförande av straffverkställigheten är olämpligt, såvida inte utredningen i det enskilda fallet påvisar att sådana brister i anstalterna förekommer att ett överförande av straffverkställigheten är oförenligt med Europakonventionen. (Se ”Straffverkställigheten i Polen” p. 38 och a. prop. s. 70 ff.)

20. Europadomstolen har vid flera tillfällen prövat om en utvisning kan stå i strid med konventionen på grund av bristande sjukvård i den mottagande staten (se bl.a. D. v. the United Kingdom, 2 May 1997, Reports of Judgments and Decisions 1997-III, N. v. the United Kingdom [GC], no. 26565/05, ECHR 2008 och Paposhvili v. Belgium [GC], no. 41738/10, ECHR 2016). Av Europadomstolens avgöranden följer att den dömande staten kan hållas ansvarig för en eventuell kränkning av artikel 3 i Europakonventionen. Domstolen har uttalat att det endast är i exceptionella fall som domslandet kan hållas ansvarigt och att det förutsätter att det visats att det på grund av avsaknad av lämplig vård i mottagarlandet eller brist på tillgång till sådan vård finns starka skäl att tro att personen skulle möta verkliga risker att utsättas för en allvarlig, snabb och oåterkallelig nedgång av hälsotillståndet, vilket resulterar i intensivt lidande eller en avsevärd förkortning av den förväntade livslängden. Enligt domstolen är det sökanden som ska lägga fram bevis för att det föreligger en risk för behandling i strid med artikel 3. (Se Paposhvili v. Belgium §§ 183 och 186.)

21. Av utredningen i målet framgår inte att KB har ett vårdbehov av sådant slag att verkställigheten, på den grunden, inte lämpligen bör överföras till Lettland.

22. Kravet på att det också i övrigt är lämpligt att domen översänds till den andra medlemsstaten för erkännande och verkställighet är följaktligen uppfyllt.

Slutsats

23. Av det anförda följer att de förutsättningar som anges i 2 kap. 1 § europeiska verkställighetslagen är uppfyllda. Hovrättens beslut bör därför ändras.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Ann-Christine Lindeblad, Kristina Ståhl, Ingemar Persson, Mari Heidenborg och Petter Asp (referent)
Föredragande justitiesekreterare: Pernilla Svärd